

3. Perents G. Agressiya nashih detej. – M., 1997. – 152s.

4. Furmanov I.A. Detskaya agresivnost': psihodiagnostika i korrekciya. – Minsk, 1996. – 176 s.

RESEARCH OF AGRICULTURE PROBLEM FOR STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF PHYSICAL AND SPORTS PROFILE

The article investigates the problems of aggressiveness among students of higher educational institutions of physical culture and sports. There is a positive aggression, necessary in some types of sports activities and negative, provoking conflicts. Positive aggressive behavior performs a protective function, or a function of the exit from the situation and is a normal reaction of the individual to adverse conditions of the society. It is revealed that the most optimal in sports activity is the average index of hostility. The dominant types of aggression in the structure of the personality of choreographers, football players, volleyball players, fencing, boxers and representatives of other sports are explored. Often a high index of aggressiveness occurs in representatives of sports where there is a hard contact. The connection between personality aggressiveness and level of sports achievements is analyzed. Aggressive behavior in athletes with significant sporting achievements ("the candidate for a master of sports", "master of sports") has its own specificity - it serves as a way to achieve sporting results, such as professional self-affirmation and reaction to the extreme situation in the competitions. It was found that aggressiveness has a close direct relationship with the level of sports achievements, but the reverse - with the index of hostility. The differences in the gender perspective are investigated: in boys the higher index of aggressiveness, in girls - hostility. In the sample as a whole, the dominant form of aggression is the feeling of guilt. For women, the most typical manifestations of negativism, insults, indirect and verbal aggression. For men, suspiciousness, irritability, indirect and physical aggression are characteristic.

Key words: sports, aggression, psychodiagnostics, index of hostility and aggressiveness

Баклицька Ольга Петрівна – доцент кафедри психології та педагогіки Львівського державного університету фізичної культури, кандидат психологічних наук, доцент.

УДК 159.923.2:364-051

Балахтар В. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗАЛЕЖНО ВІД ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

У статті висвітлено проблему психологічного благополуччя, його вплив на успішність професійного становлення особистості фахівця з соціальної роботи. Представлено результати емпіричного дослідження психологічного благополуччя фахівців, визначено його показники (позитивні відносини з оточуючими, цілі у житті, особистісне зростання, самоприйняття, управління середовищем, автономія). Виявлено найбільш високі показники позитивних відносин з оточуючими людьми, що особливо важливо для професійної діяльності фахівців у сфері соціальної роботи, встановлення довірчих відносин з людьми; бажання проявляти турботу й емпатію щодо інших людей, знаходити компроміси у процесі взаємодії тощо. Виявлено вражаюче низького рівня показники психологічного благополуччя за вище перерахованими шкалами у фахівців у

сфері соціальної роботи як виду професійної діяльності, що відрізняється від інших професій багатofункціональністю соціальної роботи, широким функціонально-рольовим репертуаром працівника, що робить їх уразливими, може спричинювати появу значних психологічних проблем, психоемоційних навантажень тощо.

Встановлено статистично значущі відмінності щодо показника психологічного благополуччя фахівців із соціальної роботи залежно від стадії професійного становлення і статі. Констатовано, що рівень психологічного благополуччя у фахівців з соціальної роботи, у цілому, зростає до стадії самореалізації. При цьому рівень його вираженості найбільш низький на стадії самовизначення в якості фахівця. Виявлено, що у чоловіків показники трохи нижчі, ніж у жінок, що можна пояснити не традиційним для них видом діяльності.

Ключові слова: психологічне благополуччя, показники психологічного благополуччя, фахівець соціальної роботи, стадії професійного становлення.

Постановка проблеми. Проблема досягнення психологічного благополуччя фахівця як суб'єктивної емоційної оцінки себе і власного життя, а також певних аспектів позитивного особистісно-професійного становлення, реалізації себе в професії й самоактуалізації свого потенціалу з метою досягнення вершин професіоналізму набуває особливої ваги в умовах сьогодення.

Особливо актуальним є розв'язання окресленої проблеми для фахівців у сфері соціальної роботи, покликаних забезпечувати надання соціальних послуг на різних рівнях, планування, реалізацію, оцінку та наукове вивчення соціальних програм, розрахованих на підтримку найрізноманітніших груп населення [6, с. 19]. Соціально-психологічна специфіка професійної діяльності зумовлює потребу збереження психологічного благополуччя фахівця, яке, насамперед, існує у свідомості особистості і виступає суб'єктивною реальністю, сукупністю позитивних і негативних емоцій, характеризується цілісністю і базується на інтегральній оцінці власного буття [10]. Це зумовлює зацікавленість науковців до вивчення автономії, саморегуляції, самоприйняття, саморозвитку та інших складових професійного становлення, які розглядають к атрибуту психологічного благополуччя особистості. Окрім того, багатofункціональність соціальної роботи зумовлює широкий функціонально-рольовий репертуар фахівця [2], що дозволяє висунути припущення про існування значних психологічних проблем, психоемоційних навантажень у професійній діяльності фахівця з соціальної роботи, які можуть ускладнювати процес професійного становлення особистості як професіонала та впливати на його психологічне благополуччя.

Тому актуальним є дослідження психологічних чинників досягнення суб'єктивного благополуччя фахівцями з соціальної роботи, до яких, на нашу думку, можна віднести їх професійне становлення, самореалізацію в якості фахівця як професіонала. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність емпіричного дослідження впливу професійного становлення на психологічне благополуччя фахівців з соціальної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий доробок у вивчення проблеми психологічного благополуччя особистості зробили як зарубіжні (N. Bradburn [12], E. Deci [14], E. Diner [14], R. Ryan [16], C. Ryff [17]), так і вітчизняні науковці (О. Бондарчук [3], Л. Сердюк [8], Т. Шевеленкова [10], та ін.), але однозначного тлумачення цього поняття досі у психології нема. У роботах дослідників висвітлено підходи до розуміння психологічного благополуччя: гедоністичний (Н. Бредберн, Е. Дінер та ін. – пояснюють з точки зору задоволеності (незадоволеності) особистості) та евдемоністичний (К. Ріф, Е. Десі, Р. Райан та ін. розуміють як результат розвитку і саморозвитку особистості) та

ін.; розроблено методики щодо оцінки психологічного благополуччя та його компонентів (К. Ріф, М. Розенберг, А. Perudet-Badoux, G. Mendelsohn та ін.). Зокрема, К. Ріф розробила багатомірну модель психологічного благополуччя, в яку включила шість різних компонентів: самоприйняття (позитивну оцінку себе і свого минулого життя), особистісний зріст (почуття подальшого зростання та розвитку як особистості), позитивні відносини з оточуючими (успішні відносини), осмисленість життя (переконання щодо цілеспрямованості і значимості життя людини), управління навколишнім середовищем (здатність впевнено і компетентно управляти повсякденними справами, ефективно використовувати і створювати життєві обставини, що задовольняють особистісні потреби і цінності), автономність (почуття незалежності) [17, с. 720].

З іншого боку, вивчались особливості людини як суб'єкта особистісного розвитку, здатного до творчої реалізації програми власного життєвого шляху, розвитку його професійної самосвідомості (Г. Балл, О. Бондарчук, М. Боришевського, А. Брушлинського, С. Максименка, В. Моляко, Т. Титаренко, Г. Радчук, Л. Сердюк, Н. Чепелєвої та ін.), самовдосконалення на етапі оволодіння майбутньою професією (Л. Завацька, І. Мигович, О. Рудницька), професійного становлення (А. Бодальов, Л. Божович, А. Маркова та ін.) у тому числі, фахівців з соціальної роботи (В. Балахтар, А. Капська, Н. Кривоконь, Л. Тюптя та ін.).

Водночас, проблема дослідження соціально-психологічних чинників психологічного благополуччя особистості фахівців з соціальної роботи загалом, та їх успішного професійного становлення, зокрема, незважаючи на її актуальність, предметом детального вивчення не виступала.

Метою статті є дослідження психологічного благополуччя фахівців з соціальної роботи та його впливу на професійне становлення його особистості.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. У дослідженні взяли участь 625 фахівців з соціальної роботи з різних регіонів України на різних стадіях професійного становлення: 1) самовизначення в якості майбутнього фахівця – студенти віком до 23 років (31,0%); 2) самопроекування (життєконструювання) майбутнього професійного шляху – молоді фахівці віком до 30 років (15,0%); 3) саморегуляція у професійній діяльності – фахівці віком від 30 до 40 років (16,3%); 4) самоствердження та самовдосконалення у професійній діяльності – фахівці віком від 40 до 50 років (11,2%); 5) самореалізація фахівця як професіонала, досягнення «акме» – фахівці віком від 50 до 60 років (14,7%); 6) рефлексія професійного досвіду і самотворення смислу подальшого життєвого шляху – фахівці віком від 60 років і більше (11,7%). У дослідженні ми застосували теоретичні (аналіз психологічної літератури, узагальнення, порівняння, систематизація) та емпіричні методи (шкала психологічного благополуччя К. Ріффа). Статистична обробка даних і графічна презентація результатів здійснювалася за допомогою пакета статистичних програм SPSS (версія 23.0).

Поняття «психологічне благополуччя» є багатомірним конструктом, що охоплює когнітивну та емоційну сфери особистості, визначає комфортність і задоволеність (незадоволеність) життям, рівень щастя у процесі оцінювання якості життя, потреб у саморозвитку, самовдосконаленні, осмисленості і цілеспрямованості професійного становлення особистості фахівця [5, с. 7-17]. Науковці притримуються думки, що психологічне благополуччя характеризує суб'єктність (В. Татенко [7, с.336], К. Альбуханова-Славська [1, с.248-450], А. Брушлинський [4] та ін.), індивідуально-психологічні (радість, щастя, задоволеність, потреба у саморозвитку, самопізнанні, самореалізації та ін.) і соціально-психологічні (взаємовідносини, здатність до взаємодії, довіра тощо) характеристики [8; 5, с. 13].

Психологічне благополуччя розглядають як екзистенційне переживання людиною ставлення до свого життя (Т. Шевеленкова, П. Фесенко) [10, с. 95], у взаємозв'язку з саморегуляцією особистості (Ю. Олександров) [9], осмисленістю життя (П. Фесенко) [11] та ін. Саме тому на першому етапі нашого дослідження нами вивчалися показники психологічного благополуччя фахівців з соціальної роботи (табл. 1).

Таблиця 1

Показники психологічного благополуччя фахівців з соціальної роботи

Показники психологічного благополуччя	Середнє значення	Стандартне відхилення
позитивні відносини з оточуючими	59,44	10,730
цілі у житті	58,69	8,780
особистісне зростання	58,63	10,108
самоприйняття	56,76	8,882
управління середовищем	56,40	8,727
автономія	54,22	7,308

Як видно з таблиці 1, найбільш високі показники виявлено щодо позитивних відносин з оточуючими людьми (у середньому 59,44 бали), а це особливо важливо для професійної діяльності фахівців у сфері соціальної роботи, адже працівники повинні вміти встановлювати довірчі відносини з людьми. Також цей показник свідчить про бажання проявляти турботу щодо інших людей, здатність до емпатії, вміння знаходити компроміси у процесі взаємодії тощо. Окрім цього, результати показують наявність цілей і відчуття свідомості життя у соціальних працівників, осмисленість цілей професійного та життєвого шляху (у середньому 58,69).

Розподіл досліджуваних фахівців із соціальної роботи за рівнями психологічного благополуччя представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Розподіл досліджуваних фахівців із соціальної роботи за рівнями психологічного благополуччя

Показники	Рівні психологічного благополуччя, кількість досліджуваних, у %		
	низький	середній	високий
Позитивні відносини з оточуючими	42,2	19,7	38,16
Автономія	39,7	31,4	29,0
управління середовищем	39,8	26,6	33,6
особистісне зростання	38,7	29,6	31,7
Цілеспрямованість та осмисленість життя	39,5	20,3	40,2
Самоприйняття	41,0	28,8	30,2
Психологічне благополуччя	47,2	19,5	33,3

Як випливає з табл. 2, за шкалою «Позитивні відносини» 42,2% досліджуваних показали низький рівень прояву, що свідчить про утруднення у встановленні довірчих відносин, відвертості, турботі про інших людей. У 38,16% досліджуваних виявлено

високий рівень прояву і 19,7% – середній, що свідчить про ймовірність ускладнень у встановленні взаємин, схильності до прояву емпатії, любові, близькості.

Отримано достатньо високі показники і за шкалою «Особистісне зростання» (у середньому 58,63), які демонструють прагнення до постійного розвитку з перебігом часу, потребу у самовдосконаленні, реалізації власного потенціалу. Незважаючи на це, фахівці можуть бути незадоволеними, дещо розчарованими, про що свідчать показники самоприйняття (у середньому 56,40), а також можуть відчувати нездатність справлятися з повсякденними проблемами, не вміють зарадити особистим проблемам, поліпшити умови власного життя тощо. При цьому заклопотаність очікуваннями й оцінками інших, орієнтація на думку інших людей у вирішенні різних проблем, ухваленні важливих рішень, тобто результати за шкалою «Автономії» отримано найнижчі (54,22). Такі працівники нездатні протистояти соціальному тиску ні мисленнєво, ані дієво, у вчинках.

Щодо шкали «автономії», то 39,7% респондентів демонструють низький рівень і лише 29,0% виявили високий рівень, а майже третя частина (31,4%) фахівців показали середній рівень прояву показника, що свідчить про регулювання власної поведінки стандартизовано, а також присутня залежність від думки й оцінки оточуючих.

Аналіз результатів за шкалою «Управління середовищем» показав, що 39,8% досліджуваних виявили низький рівень, що свідчить про їхнє невміння, безсилля в управлінні навколишнім середовищем; 33,6% – високий – фахівці впевнені у своїх силах, компетентні у вирішенні й регулюванні справ, вміють створити умови й задовольнити власні потреби; 26,6% фахівців – середній рівень прояву, що дозволяє виявляти навиків і вміння, характерні як для високого, так і для низького рівня.

Шкала «Особистісне зростання» дозволила виявити 38,7% досліджуваних з низьким рівнем прояву показників особистісного розвитку, що свідчить про відсутність прагнення до самореалізації, інтересу до життя, нездатність вступати у взаємини, взаємодію тощо. Лише 31,7% реципієнтів властиве бажання постійного розвитку й саморозвитку, самовдосконалення, опанування новим досвідом, знаннями, вміннями тощо. У 29,6% досліджуваних виявлено середній рівень, що показує мінливе відношення й усвідомлення рівня особистісного розвитку й становлення.

Дослідження цілеспрямованості та осмисленості життя дозволило виявити у 40,2% високий рівень прояву, у 39,5% – низький, а у 20,3% – середній. Середній і низький рівень свідчать про невпевненість, відсутність цілей у фахівців, спрямованості, перспективи тощо. Схожі результати отримані і за шкалою «Самоприйняття»: низький – 41,0 (незадоволені, розчаровані життям), середній – 28,8% (нездатні до об'єктивного дослідження) і високий – 30,2% фахівців (здатні до самоаналізу). Загальний показник психологічного благополуччя демонструє наявність у третьої частини досліджуваних фахівців з соціальної роботи високий рівень прояву, що свідчить про задоволеність власним життям, професійною діяльністю і становленням загалом. У 47,2% виявлено низький рівень і у 19,5% досліджуваних середній рівень прояву. Отже, показники психологічного благополуччя у фахівців з соціальної роботи демонструють показники вражаюче низького рівня за вище перерахованими шкалами.

Крім того, встановлено статистично значущі відмінності щодо показника психологічного благополуччя фахівців із соціальної роботи залежно від стадій професійного становлення і статі (див. рис. 1).

Як видно з рис. 1, рівень вираженості показника психологічного благополуччя найбільш низький на стадії самовизначення в якості фахівця і складає у середньому 308,7 бали у жінок і 297,0 у чоловіків ($p \leq 0,01$). У цілому, можна сказати, що рівень психологічного благополуччя у фахівців з соціальної роботи зростає до стадії

самореалізації, при чому у чоловіків показники трохи нижчі, що можна пояснити не традиційним для них видом діяльності ($p \leq 0,01$). Окрім того, показник благополуччя у представників чоловічої і жіночої статі знижується на стадії рефлексії професійного досвіду і самотворення смислу подальшого життєвого шляху – у середньому 365,9 у чоловіків і 347,9 балів – у жінок ($p \leq 0,01$). Таким чином, отримані показники є дуже низькими і потребують корекційно-розвивальної роботи.

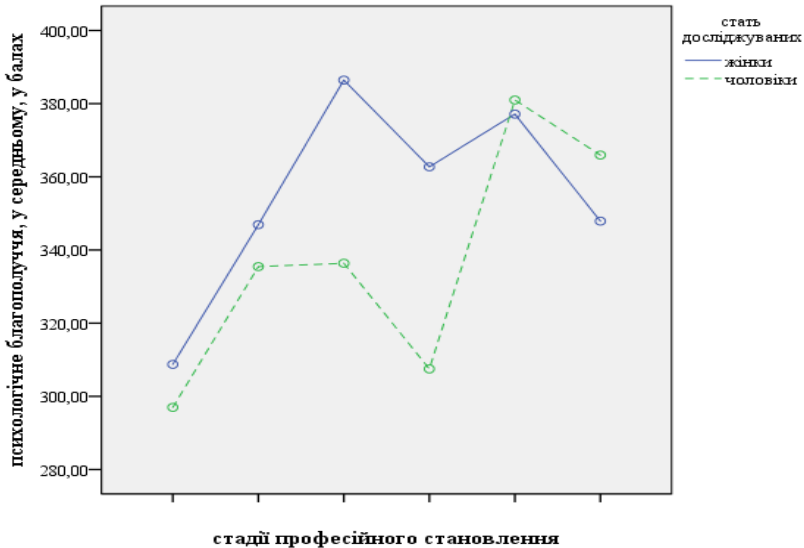

Рис. 1. Особливості психологічного благополуччя фахівців з соціальної роботи залежно від статі і стадій професійного становлення, де:

1 – стадія самовизначення в якості фахівця; 2 – стадія самопроектування (життєконструювання) професійного шляху; 3 – саморегуляція у професійній діяльності; 4 – саморозвиток, самоствердження та самовдосконалення у професійній діяльності; 5 – самореалізація фахівця як професіонала, досягнення «акме»; 6 – рефлексія професійного досвіду і самотворення смислу подальшого життєвого шляху

Висновки. Констатовано вражаюче низького рівня показники психологічного благополуччя у фахівців у сфері соціальної роботи як виду професійної діяльності, що відрізняється від інших професій багатфункціональністю соціальної роботи, широким функціонально-рольовим репертуаром працівника, що робить їх уразливими, може спричинювати появу значних психологічних проблем, психоемоційних навантажень тощо. Встановлено статистично значущі відмінності щодо показника психологічного благополуччя фахівців із соціальної роботи залежно від стадій професійного становлення і статі. Отримані показники є дуже низькими і потребують корекційно-розвивальної роботи.

Перспективи подальшого дослідження мають полягати у розробці соціально-психологічного супроводу професійного становлення особистості фахівців у сфері

соціальної роботи, що включатиме корекційно-розвивальну роботу щодо забезпечення психологічного благополуччя фахівців.

Література

1. Альбуханова-Славська К. Состояние современной психологии: субъектная парадигма / К. Альбуханова-Славська // Теория и методология психологии : постнеклассическая перспектива; отв. ред. А. Журавлев, А. Юревич. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2007. – С. 248-450.
2. Балахтар В. В. Професіоналізм фахівця соціальної роботи як результат самореалізації особистості у процесі професійного становлення // Традиції та інновації в сучасній педагогічній діяльності: європейське вимірювання : збірник наукових праць по матеріалах науково-практичної конференції (17 лютого 2017 р.). – Ізмаїл: РІО ІГГУ, 2017. – 146 с. – С. 10-13.
3. Бондарчук О. І. Психологічні засади розвитку ціннісно-сміислової сфери керівників освітніх організацій в умовах післядипломної педагогічної освіти / О. І. Бондарчук // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / Ун-т менедж. освіти НАПН України ; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]. – К., 2005. – Вип. 15(28) / голов. ред. В. В. Олійник. – К. : АТОПОЛ ГРУП, 2015. – 276 с. – С. 178-188.
4. Брушлинский А. В. Психология субъекта / А. В. Брушлинский. – СПб.: Алетейя, 2003. – 272 с.
5. Волинець Н. В. Теоретичний аналіз категорії «психологічне благополуччя особистості» у сучасній психологічній науці / Н. В. Волинець : зб. наук. праць «Теорія і практика сучасної психології». – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. – №1. – С. 7-17.
6. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика) : підручник / М. П. Лукашевич, Т. В. Семігіна. – К.: Каравела, 2009. – 368 с.
7. Людина. Суб'єкт. Вчинок: філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В. Татенка. – К.: Либідь, 2006. – 360 с.
8. Сердюк Л. З. Особистісна самореалізація та психологічне благополуччя як основні стратегічні лінії мотивації учіння студентів ВНЗ / Л. З. Сердюк // Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип. 687. Педагогіка та психологія. – Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2014. – С. 151-159.
9. Олександров Ю. М. Саморегуляція як чинник психологічного благополуччя / Ю. М. Олександров // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – 2009. – Психологія, Вип. 32 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnpu_psykhol/2009_32/18.html
10. Шевеленкова Т. Д. Психологическое благополучие личности (обзор основных концепций и методика исследования) / Т. Д. Шевеленкова, П. П. Фесенко // Психологическая диагностика : Ежеквартальный научно-методический и практический журнал. – 2005. – №3. – С. 95-129.
11. Фесенко П. П. Осмысленность жизни и психологическое благополучие личности : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. – Москва, 2005. – 206 с.
12. Bradburn N. M. Reports on Happiness. A Pilot Study of Behavior Related to Mental Health Chicago. – USA: Aldine Publishing Company, 1965. – 195 p.
13. Brothers D. (1991). Private Practice. – N.Y. Falling backwards: An exploration of trust and selfexperience.
14. Deci E. The general causality orientations scale: Self-determination in personality / E. L. Deci, R.M. Ryan // Journal of Research in Personality. – 1985. – Vol. 19. – P. 109-134.

15. Diener E. The science of well-being: the collected works / E. Diener // Series: Social Indicators Research Series. – 2009. – № 37. – 274 p.

16. Ryan R.M., Deci E.L. On happiness and human potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being / R.M. Ryan, E.L. Deci // Annual Reviews Psychol. – 2001. – № 52. – P. 141–166.

17. Ryff C. The Structure of Psychological Well-Being Revisited / C. Ryff // Journal of Personality and Social Psychology. – 1995. – Vol. 69. – № 4. – P. 719-727.

18. Waterman A. S. The Implications of Two Conceptions of Happiness (Hedonic Enjoyment and Eudaimonia) for the Understanding of Intrinsic Motivation / A. S. Waterman, S. J. Schwartz, R. Conti // Journal of Happiness Studies. – 2008 – Vol. 9. – № 1. – P. 41-79.

Транслітерація

1. Albukhanova-Slavska K. Sostoianye sovremennoi psykholohy: sub'ektnaia paradyhma / K. Albukhanova-Slavska // Teoryia y metodolohyia psykholohy : postneklassycheskaia perspektyva; otv. red. A. Zhuravlev, A. Yurevych. – M.: Yzd-vo «Ynstytut psykholohy RAN», 2007. – S. 248-450.

2. Balakhtar V. V. Profesionalizm fakhivtsia sotsialnoi roboty yak rezultat samorealizatsii osobystosti u protsesi profesiinoho stanovlennia // Tradytsyy ta ynnovatsyy v sovremennoi pedahohycheski deiatelnosti: yevropeiskoe yzmerenye : sbornyk nauchni trudov po materialakh nauchno-praktycheskoi konferentsyy (17 fevralia 2017 h.). – Yzmayl: RYO YNHU, 2017. – 146 s. – S. 10-13.

3. Bondarchuk O. I. Psykholohichni zasady rozvytku tsinnisno-smyslovoi sfery kerivnykiv osvितnikh orhanizatsii v umovakh pislidiplomnoi pedahohichnoi osvity / O. I. Bondarchuk // Visnyk pislidiplomnoi osvity: zb. nauk. pr. / Un-t menedzh. osvity NAPN Ukrainy ; redkol. : O. L. Anufriieva [ta in.]. – K., 2005. – Vyp. 15(28) / holov. red. V. V. Oliinyk. – K.: ATOPOL HRUP, 2015. – 276 s. – S. 178-188.

4. Brushlynskyi A. V. Psykholohyia sub'ekta / A. V. Brushlynskyi. – SPb.: Aleteia, 2003. – 272 s.

5. Volynets N. V. Teoretychnyi analiz katehorii «psykholohichne blahopoluchchia osobystosti» u suchasni psykholohichni nautsi / N. V. Volynets : zb. nauk. prats «Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii». – Zaporizhzhia: Klasychnyi pryvatnyi universytet, 2017. – №1. – S. 7-17.

6. Lukashevych M. P. Sotsialna robota (teoriia i praktyka) : pidruchnyk / M. P. Lukashevych, T.V. Semyhina. – K.: Karavela, 2009. – 368 s.

7. Liudyna. Subiekt. Vchynok: filosofsko-psykholohichni studii / za zah. red. V. Tatenka. – K.: Lybid, 2006. – 360 s.

8. Serdiuk L. Z. Osobystisna samorealizatsiia ta psykholohichne blahopoluchchia yak osnovni stratehichni linii motyvatsii uchinnia studentiv VNZ / L. Z. Serdiuk / Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. – Vyp. 687. Pedahohika ta psykholohiia. – Chernivtsi: Chernivetskyi nats. u-t, 2014. – S. 151-159.

9. Oleksandrov Yu. M. Samorehuliatysia yak chynnyk psykholohichnoho blahopoluchchia / Yu. M. Oleksandrov // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S.Skovorody. – 2009. – Psykholohiia, Vyp. 32 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnpu_psykhol/2009_32/18.html

10. Shevelenkova T. D. Psykholohycheskoe blahopoluchche lychnosti (obzor osnovnykh kontseptsiy y metodyka yssledovanyia) / T. D. Shevelenkova, P. P. Fesenko // Psykholohycheskaia dyahnostyka : Ezhekvartalnyi nauchno-metodycheskyi y praktycheskyi zhurnal. – 2005. – №3. – S. 95-129.

11. Fesenko P. P. Osmyslennost zhyzny y psykholohycheskoe blahopoluchye lychnosty : dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.01. – Moskva, 2005. – 206 s.
12. Bradburn N. M. Reports on Happiness. A Pilot Study of Behavior Related to Mental Health Chicago. – USA: Aldine Publishing Company, 1965. – 195 r.
13. Brothers D. (1991). Private Practice. – N.Y. Falling backwards: An exploration of trust and selfexperience.
14. Deci E. The general causality orientations scale: Self-determination in personality / E. L. Deci, R.M. Ryan // Journal of Research in Personality. – 1985. – Vol. 19. – P. 109-134.
15. Diener E. The science of well-being: the collected works / E. Diener // Series: Social Indicators Research Series. – 2009. – № 37. – 274 p.
16. Ryan R.M., Deci E.L. On happiness and human potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being / R.M. Ryan, E.L. Deci // Annual Reviews Psychol. – 2001. – № 52. – S 141–166.
17. Ryff C. The Structure of Psychological Well-Being Revisited / C. Ryff // Journal of Personality and Social Psychology. – 1995. – Vol. 69. – № 4. – R. 719-727.
18. Waterman A. S. The Implications of Two Conceptions of Happiness (Hedonic Enjoyment and Eudaimonia) for the Understanding of Intrinsic Motivation / A. S. Waterman, S. J. Schwartz, R. Conti // Journal of Happiness Studies. – 2008 – Vol. 9. – № 1. – P. 41-79.

Balakhhtar V. V.

Features of the professional development of a Social Work specialist’s personality depending on the psychological well-being

The article highlights the problem of psychological well-being, its influence on the success of professional development of a Social Work specialist’s personality. The results of empirical research of the psychological well-being of specialists are presented, its indicators (positive relations with surrounding people, life goals, personal growth, self-acceptance, environment management, autonomy) are determined. The highest indicators of positive relations with the people are revealed. It is especially important for the professional activity of Social Work specialists, the establishment of trusting relationships with people, the desire to reveal public welfare and empathy against other people, to find compromises in the process of interaction and etc. The strikingly low levels of psychological well-being are revealed by the above-listed scales of Social Work specialists as a kind of professional activity, which differs from other professions by multifunctionality of Social Work, a wide functional and role repertoire of the specialist, which makes them vulnerable, can lead to the emergence of significant psychological problems, psycho-emotional loads and etc.

Statistically significant differences in the indicator of psychological well-being of Social Work specialists were determined depending on the stages of professional development and sex. As a whole, it has been stated that the increasing level of psychological well-being among Social Work specialists up to the stage of self-realization. At the same time, its level of expression is the lowest at the stage of self-determination as a specialist. The revealed indicators in male are somewhat lower than in female, can be explained by the non-traditional type of activity for them.

Key words: *psychological well-being, indicators of psychological well-being, Social Work specialists, stages of professional development.*

Балахтар Валентина Візиторівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці.